

Oriental Journal of Philology**ORIENTAL JOURNAL OF PHILOLOGY**

journal homepage:

<http://www.supportscience.uz/index.php/ojp/about>**THE ARTISTIC IMAGERY IN PAUSTOVSKIY'S SHORT STORIES****Alyona Sergeyevna Shadmanova***Teacher at the Department of Russian Language and Literature**University of Economics and Pedagogy*shadmanovaalena@yandex.com*Tashkent, Uzbekistan***ABOUT ARTICLE**

Key words: Paustovsky, short story, artistic imagery, lyricism, symbol, comparative literature.

Received: 16.10.25**Accepted:** 17.10.25**Published:** 18.10.25

Abstract: This article explores the artistic imagery in the short stories of Konstantin Georgievich Paustovsky. It examines the role of lyricism, symbolic details, and landscape descriptions in shaping the poetic structure of narrative. In Paustovsky's prose, imagery transcends the limits of realistic detail, functioning as an aesthetic phenomenon that conveys inner emotions, philosophical reflections, and moral attitudes of the characters. Using comparative literary approaches, the study highlights the typological connections of Paustovsky's imagery with Eastern lyricism and Western modernist prose.

PAUSTOVSKIY HIKOYALARIDA TASVIR BADIYATI**Alyona Sergeyevna Shadmanova***Iqtisodiyot va pedagogika universiteti**Rus tili va adabiyoti kafedrası o'qituvchisi*shadmanovaalena@yandex.com*Toshkent, O'zbekiston***MAQOLA HAQIDA**

Kalit so'zlar: Paustovskiy, hikoya, tasvir badiyati, lirizm, ramz, qiyosiy adabiyotshunoslik.

Annotatsiya: Mazkur maqolada Konstantin Georgiyevich Paustovskiy hikoyalarida tasvir badiyati tahlil qilinadi. Yozuvchining hikoyalarida lirizm, ramziy tafsilotlar va tabiat manzaralari orqali yaratilgan badiiy obrazlarning poetik o'rni ochib beriladi. Paustovskiy nasrida tasvir oddiy realistik detaldan ko'ra kengroq ma'noga ega bo'lib, insoniy kechinmalarni, falsafiy mushohadalarni va axloqiy qarashlarni

ifodalovchi estetik hodisa sifatida talqin qilinadi. Tadqiqot jarayonida qiyosiy adabiyotshunoslik metodlari qo'llanib, Paustovskiy hikoyalaridagi tasvir poetikasining Sharq lirizmi va G'arb modernistik uslublari bilan tipologik aloqalari yoritiladi.

ХУДОЖЕСТВЕННАЯ ОБРАЗНОСТЬ В РАССКАЗАХ ПАУСТОВСКОГО

Алёна Сергеевна Шадманова

Преподаватель кафедры русского языка и литературы

Университет экономики и педагогики

shadmanovaalena@yandex.com

Ташкент, Узбекистан

О СТАТЬЕ

Ключевые слова: Паустовский, рассказ, художественная образность, лиризм, символ, сравнительное литературоведение.

Аннотация: В статье исследуется художественная образность в рассказах Константина Георгиевича Паустовского. Анализируется роль лиризма, символических деталей и пейзажных описаний, которые формируют поэтическую структуру повествования. Образ в прозе Паустовского выходит за пределы реалистической детали, становясь эстетическим явлением, выражающим внутренние переживания, философские размышления и нравственные позиции героя. Применение методов сравнительного литературоведения позволяет выявить типологические параллели образной системы Паустовского с восточной лирикой и западной модернистской прозой.

Adabiyotshunoslik nazariyasida “tasvir badiyati” tushunchasi estetik jarayonning asosiy kategoriyalaridan biri sifatida qaraladi. Chunki tasvir badiiy matnda tashqi shaklni bezovchi unsurgina emas, balki uning ichki mazmunini ochib beruvchi, ma’naviy qatlamlarni ramziy darajada mujassamlashtiruvchi estetik fenomen sifatida namoyon bo’ladi. Bu jihatdan tasvir nafaqat adabiy uslubning ifoda vositasi, balki inson va jamiyat, tabiat va shaxs o’rtasidagi murakkab dialektik munosabatlarni yorituvchi poetik kalit sifatida ham ahamiyat kasb etadi.

XX asr rus adabiyotining yirik namoyandalaridan biri bo’lgan Konstantin Georgiyevich Paustovskiy (1892–1968) hikoyachiligida tasvir badiyati shunchaki poetik bezak emas, balki inson ruhiyatining nozik qatlamlarini ochib beruvchi, tabiat va jamiyat o’rtasidagi dialektik munosabatlarni yorituvchi fundamental badiiy mexanizm sifatida yuzaga chiqadi. Yozuvchi ijodining o’ziga xosligi shundaki, u har qanday oddiy tafsilotni lirizmga singdiradi, oddiy

voqeyilikni esa falsafiy umumlashma darajasiga ko'taradi. Shu bois Paustovskiy hikoyalarida tasvir, bir tomondan, realistik tafsilot sifatida, ikkinchi tomondan, insoniy kechinmalarni ochib beruvchi ramziy qatlam sifatida namoyon bo'ladi.

Paustovskiy hikoyalarida badiiy tafsilotlar doimo ikki qavatli ma'noga ega. Birinchi qavat — realizmga asoslangan voqeyilik tasviri bo'lsa, ikkinchi qavat — insoniy kechinmalar, falsafiy mushohadalar va axloqiy tanlovlarni ifodalovchi ramziy qatlamdir. Masalan, “Тележка скрипела, но в этом скрипе звучала сама жизнь деревни — тяжёлая и бесконечная”. Ushbu oddiy tafsilot arava tovushi orqali qishloq hayotining og'irligi, davomiyligi va mashaqqatlari ramziy darajada ifodalanadi. V. V. Vinogradov bu xususiyatni shunday ta'kidlaydi: “Paustovskiy nasrida lirizm tafsilotlarda yashirinadi va shu orqali inson kechinmalarining metaforik manzarasini yaratadi”. Demak, yozuvchi hikoyalarida tasvir oddiy realistik shakldan ko'ra kengroq semantik va gnoseologik mazmun kasb etadi.

Shuningdek, Paustovskiy ijodida tasvirning lirizm bilan uyg'unligi uning hikoyachiligini yangi estetik paradigma darajasiga olib chiqqanini ko'rish mumkin. Yozuvchi uchun tasvir voqeaning tashqi bayoni emas, balki voqelikni ruhiy idrok etishning poetik shaklidir. Shu bois tasvir nafaqat estetik zavq manbai, balki gnoseologik ahamiyat kasb etuvchi badiiy hodisaga aylanadi. Bu jihatdan Paustovskiy hikoyachiligida tasvirning o'рни Chexovning minimalistik tafsilotlari, Hemingueyning subtekstual poetikasi va Tsveygning psixologik tafsilotlari bilan qiyoslanishi mumkin. Ammo Paustovskiy badiiyati ulardan farqli o'laroq, lirizm va tabiat obrazlarini syujetning semantik markaziga olib chiqadi. Bu jihat yozuvchini faqat rus nasri doirasida emas, balki jahon hikoyachiligi kontekstida ham o'ziga xos hodisaga aylantiradi.

Qiyosiy adabiyotshunoslik metodlari nuqtayi nazaridan Paustovskiy hikoyalaridagi tasvir badiyatini Sharq lirizmi va G'arb modernistik prozasining kesishma nuqtasida tahlil qilish mumkin. Masalan, Cho'lponning “Kecha va kunduz” romanida tabiat manzaralari qahramonlarning ruhiy iztiroblarini ifodalasa Odil Yoqubovning hikoyalarida oddiy tafsilotlar falsafiy umumlashmaga aylanadi. Xuddi shunday, Paustovskiy hikoyalarida ham tasvir badiiyati inson ruhiyatining ichki mushohadasiga aylanadi. Shu boisdan, Paustovskiy hikoyalaridagi tasvir poetikasi milliy adabiy jarayonni jahon adabiy konteksti bilan bog'lovchi universal estetik ko'priksifatida talqin qilinadi.

Paustovskiy hikoyachiligida tasvir badiiyati nafaqat realistik tafsilotlarni ko'rsatishga, balki insoniy kechinmalarni, ijtimoiy-falsafiy mushohadalarni va axloqiy tanlovlarni estetik darajada ifodalashga xizmat qiladi. Yozuvchi hikoyalaridagi obrazlar, oddiy predmetlar yoki tabiat manzaralari doimo ikki qavatli ma'noga ega: ularning tashqi qatlamida realizmga asoslangan hayotiylik, ichki qatlamida esa ramziy-falsafiy mazmun mujassam bo'ladi. Shu sababli

Paustovskiy hikoyalarida tasvir voqelikning bevosita nusxasi emas, balki uni qayta anglash va ramziy tafakkur orqali yangidan yaratish vositasiga aylanadi.

Masalan, “Тележка скрипела, но в этом скрипе звучала сама жизнь деревни — тяжёлая и бесконечная”. Ushbu jumlada aravaning g‘ichirlashi tashqi tafsilot bo‘lishi bilan birga, qishloq hayotining og‘ir va mashaqqatli jarayonlarini ramziy tarzda ifodalaydi. Bunday yondashuv yozuvchi uchun tasvirning realistik chegaralaridan chiqib, falsafiy umumlashmaga aylanayotganidan dalolat beradi. V. V. Vinogradov bu xususiyatni shunday izohlaydi: “Paustovskiy nasrida lirizm tafsilotlarda yashirinadi va shu orqali inson kechinmalarining metaforik manzarasini yaratadi”.

G‘arb adabiyotidagi romantik va modernistik oqimlar singari, Paustovskiy hikoyalarida ham tasvir badiiyati insoniy tajribani yuksak estetik darajada anglash vositasi sifatida xizmat qiladi. Ammo yozuvchi ulardan farqli ravishda lirizmni asosiy yo‘nalishga aylantirib, dramatik voqealarni ham lirik ohangda ochib beradi. Shu ma’noda, Paustovskiy hikoyachiligi Sharq adabiyotidagi liriko-epik an’analarga ham yaqinlashadi.

Paustovskiy hikoyalarining eng muhim badiiy xususiyatlaridan biri — tabiat tasvirlarining syujet va obraz tizimida markaziy o‘rin tutishidir. Yozuvchi tabiat manzaralarini oddiy fon sifatida emas, balki qahramonlarning ruhiy holatini aks ettiruvchi, syujet dinamikasini belgilovchi semantik markaz sifatida qo‘llaydi.

Masalan, “Кара-Бугаз гремел, как огромная кузница, где работали невидимые силы природы”. Bu jumlada tabiat hodisasi oddiy geografik voqelik emas, balki inson jasorati va irodasini sinovdan o‘tkazuvchi dramatik kuch sifatida ifodalangan. A. M. Novikov bu xususiyatni shunday izohlaydi: “Paustovskiy prozasida tabiat obrazlari voqeyi dinamikaning tashqi ko‘rinishi emas, balki ruhiy-intellektual jarayonlarni harakatga keltiruvchi semantik markazdir” .

Tabiat tasvirlari Paustovskiy hikoyalarida ikki asosiy funksiyani bajaradi:

1. Syujetning ichki dramatizmini kuchaytiradi.
2. Qahramon ruhiyatining ramziy ifodasiga aylanadi.

Y. Lotmanning semiotik yondashuviga ko‘ra, “matnning semantik maydoni tasvir orqali ramziy o‘lcham kasb etadi”. Shu nazariyani Paustovskiy ijodiga tatbiq etar ekanmiz, tabiat obrazlari oddiy manzara emas, balki badiiy belgilar tizimi sifatida talqin qilinadi.

Paustovskiy hikoyachiligining o‘ziga xos qirralaridan yana biri lirizm va dramatizmning uyg‘unlashuvidir. Yozuvchi voqealarni bayon qilishda dramatik intensivlikni lirizm orqali yumshatadi, natijada hikoyada nafaqat voqeyi dinamika, balki ruhiy-estetik ohang ham shakllanadi.

Masalan, “Обычная, казалось бы, мелочь становилась драмой, в которой решалась человеческая совесть” . Oddiy oilaviy vaziyatning dramatik mazmun kasb etishi Paustovskiy

hikoyalarga xos xususiyatdir. L. Ginzburg bu fenomenni shunday izohlaydi: “Syujetning lirizm bilan uygʻunligi yozuvchi dunyoqarashining barqaror falsafiy qatlamlarini aks ettiradi”

A. D. Mixaylov ham Paustovskiy prozasida lirizmning kuchayishi dramatik voqealarni yumshatmaydi, balki ularga estetik chuqurlik baxsh etadi, deb hisoblaydi (Михайлов, А. Д. Поэтика русской литературы XX века. Москва: Высшая школа, 2002, с. 119). Bu jihatdan Paustovskiy hikoyalarini Stefan Tsveygning psixologik dramtizmi va Chexovning “ochiq final” tamoyili bilan qiyoslash mumkin.

Paustovskiy hikoyalarida tasvir badiyatining oʻziga xosligi uni jahon adabiy jarayonlari bilan qiyoslash imkonini beradi. Chexov hikoyalarida syujet koʻpincha ochiq finalga asoslangan boʻlsa, Hemingueyda subtekstual minimalizm ustuvorlik qiladi, Tsveygda esa psixologik dramtizm markaziy oʻrinda turadi. Paustovskiyda esa lirizm va tabiat poetikasi yetakchi rol oʻynaydi.

Masalan, Choʻlponning “Kecha va kunduz” romanida tabiat tasvirlari qahramonlarning ichki iztiroblarini ifodalasa, Odil Yoqubovning hikoyalarida oddiy tafsilotlar falsafiy umumlashmaga aylanadi. Bu holat Paustovskiy hikoyachiligidagi tasvir poetikasi bilan tipologik yaqinlik kasb etadi.

Demak, Paustovskiy hikoyalarida tasvir badiyati transmilliy hodisa sifatida qaralishi mumkin. U Sharq lirizmi va Gʻarb modernizmi unsurlarini sintez qilib, milliy-estetik chegaralardan tashqariga chiqadi va jahon adabiyoti kontekstida ham oʻz oʻrniga ega boʻladi.

Paustovskiy hikoyalarida tasvir badiyati masalasi estetik va gnoseologik jihatdan nihoyatda dolzarb boʻlib, uning ijodini nafaqat rus adabiyoti, balki jahon adabiy jarayonlari kontekstida ham talqin qilish imkonini beradi. Tahlillar shuni koʻrsatdiki, yozuvchi hikoyalaridagi badiiy tafsilotlar ikki qavatli semantik struktura asosida qurilgan: birinchi qavat — realizmga asoslangan voqeyilik manzarasi, ikkinchi qavat esa falsafiy umumlashma va ramziy talqindir. Shu bois, Paustovskiy hikoyalarida tasvir oddiy voqelikni koʻrsatishdan koʻra kengroq, yaʼni insoniy ruhiyat, axloqiy tanlov va ijtimoiy-falsafiy mushohadalarni anglash vositasiga aylanadi.

Tabiat obrazlari Paustovskiy hikoyachiligida syujetning semantik markazi sifatida talqin qilinadi. Choʻl, dengiz, shamol, daraxt barglari kabi tabiat unsurlari voqealarning fonini emas, balki qahramon ruhiyatining estetik ramzini ifodalaydi. Bu jihat yozuvchi prozasida lirizm va dramtizm uygʻunligini taʼminlab, hikoyalarini oddiy voqea bayonidan falsafiy mushohada darajasiga koʻtaradi.

Paustovskiy hikoyalarida lirizm va dramtizm uygʻunligi syujetni nafaqat voqealar ketma-ketligi, balki inson ruhiyatining falsafiy modeli sifatida talqin qilish imkonini beradi. Shu bois, yozuvchi asarlari Chexovning “ochiq final” tamoyili, Hemingueyning subtekstual minimalizmi va Tsveygning psixologik dramtizmi bilan qiyoslanadi. Biroq Paustovskiy ularning har biridan farqli

ravishda lirizm va tabiat poetikasini syujetning semantik markaziga olib chiqadi, natijada yangi poetik modelni shakllantiradi.

Qiyosiy adabiyotshunoslik nuqtayi nazaridan, Paustovskiy hikoyalaridagi tasvir badiiyati Sharq lirizmi va G'arb modernistik prozasining o'ziga xos sintezini tashkil etadi. Cho'lponning "Kecha va kunduz" romanida tabiat obrazlari qahramonlarning ruhiy kechinmalarini ifodalashi yoki Odil Yoqubov hikoyalarida oddiy tafsilotlarning falsafiy umumlashmaga aylanishi Paustovskiy prozasi bilan tipologik jihatdan qiyoslash imkonini beradi.

Demak, Paustovskiy hikoyalarida tasvir badiiyati — bu milliy adabiy jarayonni jahon adabiyoti konteksti bilan bog'lovchi universal estetik ko'prikdir. Uning hikoyachiligida tasvir badiiyati nafaqat poetik vosita, balki insoniy tajribani estetik-falsafiy idrok etishga xizmat qiluvchi badiiy konsepsiya sifatida namoyon bo'ladi. Shu bois Paustovskiy ijodini qiyosiy adabiyotshunoslik mezonlari asosida o'rganish bugungi kun adabiy-tanqidiy tafakkur uchun ham nazariy, ham metodologik jihatdan katta ilmiy ahamiyat kasb etadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Виноградов, В. В. (1971). О языке художественной прозы. Москва: Наука.
2. Гаспаров, М. Л. (1994). Избранные труды. Т. 1: О стихе. Москва: Наука.
3. Гинзбург, Л. Я. (1979). О литературном герое. Ленинград: Художественная литература.
4. Чудакова, М. О. (1986). Поэтика русской литературы XX века: проблемы и направления. Москва: Наука.
5. Эйхенбаум, Б. М. (1969). О прозе. Ленинград: Художественная литература.
6. Лотман, Ю. М. (1972). Анализ художественного текста. Ленинград: Просвещение.
7. Михайлов, А. Д. (2002). Поэтика русской литературы XX века. Москва: Высшая школа.
8. Новиков, А. М. (1998). Русская проза XX века: структура и поэтика. Санкт-Петербург: Филологический факультет.
9. Паустовский, К. Г. (1983). Повести и рассказы. Москва: Художественная литература.
10. Cho'lpon. (1991). Kecha va kunduz. Toshkent: G'afur G'ulom nomidagi Adabiyot va san'at nashriyoti (asl nashr 1936).